

E-TUND – KOHTUME ÜHISES VIRTUAALSES KLASSIRUUMIS

TUNNIKAVA #425

Tunni teema:	Kuidas turvaliselt finantsturul tegutseda?						
Külalisõpetaja:	Janar Stamm, Finantsinspeksiooni sunni rakendamise osakonna juht						
Õpilased:	10.–12. klass						
Tunni õpieesmärk:	Õpilane teab, kuidas kontrollida enne investeerimist finantsettevõtete tausta.						
Seos RÕK-iga:	rahatarkus						
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <thead> <tr> <th>5 min</th> <th>20 + 5 min</th> <th>20 min</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ettevalmistus ja hääletus</td> <td>ülekanne + küsimused ja vastused külalisõpetajaga</td> <td>õpilaste iseseisev töö klassis</td> </tr> </tbody> </table>	5 min	20 + 5 min	20 min	ettevalmistus ja hääletus	ülekanne + küsimused ja vastused külalisõpetajaga	õpilaste iseseisev töö klassis
5 min	20 + 5 min	20 min					
ettevalmistus ja hääletus	ülekanne + küsimused ja vastused külalisõpetajaga	õpilaste iseseisev töö klassis					
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid video vaatamiseks: arvuti, internetiühendus, kõlarid, projektor.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palun avage arvuti, projektor ja e-tunni YouTube'i link. • Logige võimalusel sisse YouTube'i keskkonda, et saaksite anda märku oma klassi liitumisest tunniga ja edastada õpilaste küsimusi. • Kontrollige kõlareid, et heli oleks kosta kogu klassiruumis. • Et edastada õpilaste küsimusi otseülekande ajal, vajutage vasakus allservas olevale YouTube'i nupule, mis avab video uues aknas koos vestlusaknaga küsimuste jaoks (järelvaatamisel pole seda vaja teha): <p>ETTEVALMISTUS E-TUNNIKS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutvuge õpilaste töölehega. NB! Kui soovite töölehte oma klassi jaoks kohendada, muutke DOCX failis olevat töölehte just teie klassile sobivaks kustudades või lisades ülesandeid. Siis printige tööleht ja jagage vajalik õpilastele. 						

Tunni teema taust:	Märts on rahatarkuse kuu. Selle raames toimuvad erinevad e-tunnid, kus räägime praktilistest ja eluks vajalikest oskustest ja teadmistest seoses rahaga. Käesolev e-tund on valminud koostöös Finantsinspeksiooniga.
---------------------------	--

Häälestus ja ülesanne video ajaks 5 min	<p>HÄÄLESTUS 5 min</p> <p>Arutage pinginaabriga, milliseid erinevaid investeerimisvõimalusi teate. Seejärel pange need kirja ja märkige tabelisse, kas nendesse investeerimine on kõrge või madala riskiga. Arutage tulemusi klassis ühiselt.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Kuhu saab raha investeerida?</th> <th>Kõrge riskiga</th> <th>Madala riskiga</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>aktsiad</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>võlakirjad</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>investeerimisfondid</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>kinnisvara</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ettevõtted</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>krüptovaluuta</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ühisrahastus</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Kuhu saab raha investeerida?	Kõrge riskiga	Madala riskiga	aktsiad			võlakirjad			investeerimisfondid			kinnisvara			ettevõtted			krüptovaluuta			ühisrahastus		
Kuhu saab raha investeerida?	Kõrge riskiga	Madala riskiga																							
aktsiad																									
võlakirjad																									
investeerimisfondid																									
kinnisvara																									
ettevõtted																									
krüptovaluuta																									
ühisrahastus																									

Otseülekande vaatamine ja küsimuste esitamine 20 min	<p>KÜSIMUSTE ESITAMINE KÜLALISÕPETAJALE</p> <p>Youtube'i vestlusesse ootame koolidelt küsimusi külalisõpetajale vormis: <i>Kaari 12. klass, Kurtna Kool. Kuidas saada presidendiks?</i></p> <p>Õpetaja küsib õpilastelt ja valib välja parimad küsimused. Õpetaja või üks õpetaja poolt määratud õpilane kirjutab küsimused YouTube'i vestlusaknasse.</p> <p>Kui õpilased jälgivad tundi oma seadmest, siis leppige õpilastega enne tundi kokku YouTube'i vestluses osalemise reeglid. Reeglite õpetamiseta õpilasi Youtube'i lasta ei tohi, sest õpilased hakkavad tundi segama. Kui vestlus muutub liialt segavaks, suletakse vestlus ja küsimusi esitada ei saa. Palun hoiatage oma õpilasi, et võib juhtuda, et kõigile küsimustele ei jõua otseülekanDES vastata. Mida varem jõuate küsimused saata, seda suurema tõenäosusega jõuame vastata.</p>
--	--

Õpilaste iseseisev töö 20 min	<p>OTSEÜLEKANDE JÄREL LOE OLUKORDADE KIRJELDUSI JA ARUTA PINGINAABRIGA</p> <p>Allpool on esitatud kolme olukorra kirjeldus koos ülesandega. Arutage koos pinginaabriga nende olukordade üle ja kasutage erinevate internetiallikate abi, et sõnastada oma seisukohta.</p> <p>Olukorra kirjeldus 1 Sõber Peeter soovib Sul investeerida krüptokaevandusse HashFlare. Asi pidavat töötama nii, et teenuseosutaja on pannud püsti krüptovarade kaevandamiseks "farmi" ja Sina sisuliselt rendid kaevandamiseks vajaminevat võimsust. Seejuures mida rohkem</p>
---	--

rendid, seda rohkem on võimsust ja seda rohkem on võimalik kaevandada. Kogu krüpto, mida õnnestub kaevandada ja mis ületab renditasu, on sisuliselt Sinu tulu. Arvestades krüptovarade kindlat hinnatõusu, on tulu kindlasti garanteeritud. Niiviisi on võimalik üle 100% tulu teenida. Lisaks rääkis sõber Sulle sedagi, et HashFlare'i kaudu teenitud krüptovarad võib koheselt edasi investeerida HashFlare'i omanike poolt asutatud digitaalsesse panku Polybius ja seeläbi oma tulusid tulevikus makstavate dividendide arvelt veelgi suurendada.

Lahendus: asjaolud, mis peaksid ettevaatlikuks muutma ja mille osas arutleda, on tähistatud punasega.

Ülesanne 1

Arutage pinginaabriga järgmisi küsimusi ja vastake:

1. Kas ja millist infot leidsite Finantsinspektsiooni hoiatusteadetest ja turuosaliste registrist ettevõtte kohta?

FI hoiatusteated – vasted puuduvad

FI turuosaliste register – vasted puuduvad

2. Kas järgiksite või ei järgiks sõbra Peetri soovitusi? Miks?

Investeeringusotsuseid ei tohiks teha pelgalt "sõbra soovitusel". Kunagi ei tea, mis on sõbra tegelik motiiv, millal on tema investeeringu teinud, millal investeeringust väljunud või plaanib seda teha jne.

3. Kas olukorra kirjelduses on midagi sellist, mis teid koheselt ettevaatlikuks muudab?

Kunagi ei saa väita, et mingi varaklassi (olgu selleks siis väärtpaberid, kinnisvara või krüptovarad) hinnad üksnes tõusevad ja tulu on garanteeritud. Väga palju sõltub ajahorisondist – võib-olla tõesti, kui võtta aluseks kinnisvara või börsil kaubeldavate suuremate ettevõtete aktsiate hinnad, siis on need 5, 10 või 15 aasta horisondis tõusnud. See ei tähenda aga seda, et nende hindades poleks lühema ajaperioodi vaates korrektsioone (ehk langusi) toimunud.

Krüptovarad on aga ühed riskantsemad varad, mille puhul on sageli öeldud, et neil puudub reaalne väärtus/kasutusotstarve ning nende väärtus põhineb sisuliselt üksnes manipulatsioonil.

Investeeringutelt tulu teenimine sõltub omakorda sellestki, mis ajahetkel ja mis hinnaga on vara ostetud ning mis ajahetkel ja mis hinnaga õnnestub vara müüa. Ehk ühegi vara puhul ei saa tulu teenimist garanteerida.

Oluline on selle puhul tähele panna, et pangana tohib tegutseda üksnes panga tegevusluba omav isik. Seejuures ei oma tähtsust see, kas pank on üksnes internetipõhine või omab sarnaselt näiteks Swedbank AS-ile peahoonet ja kontoreid. Ehk küsima peaks, kas tegemist on juba asutatud pangaga või asutamisel oleva pangaga. Seejuures ei pruugi asutamisel olev pank vastavat tegevusluba üldse saadagi, kui seaduses nõutud nõuded täidetud pole.

Dividendid eeldavad kasumi teenimist. Seda, kas ning millal selline kasum pangal tekib, ei ole võimalik ette näha. Võimalik kasum on seda küsitavam, kui tegemist on alles asutamisel oleva pangaga.

4. Lugege artiklit:

<https://www.err.ee/1608793042/ftx-i-pankrotihaldur-krüptoborsil-polnud-mingit-jar-elevalvet> Kas ning kuidas mõjutab teie seisukohta antud artikkel?

Ajakirjandus – muu hulgas leiab internetist järgmised artiklid:

Politsei uurib Ida-Viru krüptomiljonäride loodud firma tegevust. Nad ise eitavad seost ettevõttega:

<https://www.aripaev.ee/uudised/2020/12/30/politsei-uurib-ida-viru-krüptomiljonaride-loodu-d-firma-tegevust-nad-ise-eitavad-seost-ettevottega>

Politsei kahtlustab Ida-Viru krüptomiljonäre 575 miljoni dollarises kelmuses:
<https://www.aripaev.ee/uudised/2022/11/21/politsei-kahtlustab-ida-viru-krüptomiljonare-575-miljoni-dollarises-keelmuses>

Kinnipeetud krüptomiljonärid peitsid teenitud tulu ka Eesti kinnisvarasse:
<https://www.aripaev.ee/uudised/2022/11/22/kinnipeetud-krüptomiljonarid-peitsid-teenitud-tulu-ka-eesti-kinnisvarasse>

USA uurimine paljastab krüptopettuse: uued ja uhkemad skeemid varjutasid vanad:
<https://www.aripaev.ee/uudised/2022/11/22/usa-uurimine-paljastab-krüptopettuse-uued-ja-uhkemad-skeemid-varjutasid-vanad>

Hiigelpettuses kahtlustatavate krüptomiljonäride ettevõtted koondavad töötajaid:
<https://www.aripaev.ee/uudised/2023/01/02/hiigelpettuses-kahtlustatavate-krüptomiljonaride-ettevotted-koondavad-tootajaid>

Olukorra kirjeldus 2

Sõbranna Mari pöördub Sinu poole ja räägib oma viimase aja investeerimisalasest leiust. Nimelt nägi ta internetis GT-Power.trade reklaami. Tegemist on maakleriga, kelle vahendusel on võimalik kaubelda enam kui 5000 erineva aktsiaga, seejuures **igasugused vahendustasud puuduvad**, kauplemisplatvorm on hõlpsasti hallatav ja üleüldse on kõik väga hästi. Asjaolu, et vahetevahel on kauplemisplatvormilt **väljamaksete tegemisega raskusi (vahel võtab aega isegi nädala või kaks)**, klienditugi on väga aeglane ning **GT-Power.trade veebileht enam ei tööta**, ei ole oluline. Oluline on see, et kauplemisplatvorm töötab jätkuvalt ning kaubelda on võimalik 24/7.

Ülesanne 2

1. Kas ja millist infot leidsite Finantsinspektsiooni hoiatusteadetest ja turuosaliste registrist ettevõtte kohta?

FI hoiatusteadete – GT-Power.trade osas avaldas FI 30.11.2021 hoiatusteate. Oluline on aga tähele panna, et GT-Power.trade veebilehe kaudu teenust osutanud isiku VestaFuture OÜ osas on FI enne kõnealust hoiatusteadet avaldanud kuus ning pärast seda veel ühe hoiatusteate. Kõik avaldatud hoiatusteadete on leitavad siit. Õpilastel, kes on hoiatusteate(d) üles leidnud, võib paluda selgitada viisi, kuidas nad nendeni jõudsid – kas guudeldades või siiski Finantsinspektsiooni veebilehel asuvat hoiatusteadete registrit kasutades.

2. Kas investeeriksite sõbranna Mari eeskujul maakleri GT-Power.trade vahendusel või ei? Miks?
3. Kas olukorra kirjelduses on midagi sellist, mis teid koheselt ettevaatlikuks muudab?

Tasuta asju pole olemas. Kui vahendustasud puuduvad, peaks tekkima küsimus sellest, kust või mille arvelt maakler tulu teenib. Kuna investeerimisühingu kliendi varad kuuluvad kliendile ja investeerimisühing peab neid oma varadest lahus hoidma, ei tohiks tekkida olukorda, kus investeerimiskontol oleva raha käsutamisel takistusi esineb. Võiks ju küsida, et mis tähtsust omab klienditoe ja veebilehe mittetoimimine, kui kauplemissüsteem ise töötab. Siiski ei saa selliseid "märke" eirata. Nimelt võivad need viidata süsteemsematele puudustele, olgu selleks siis investeerimisühingu juhtimises ja töökorralduses esinevad vajakajäämised, ressursi (ehk raha) puudus, võtmaks tööle piisav hulk töötajaid ning maksimaks veebilehe majutajale.

	<p>4. Lugege artiklit: https://lounaestlane.ee/kole-lugu-investeerimiskelmidele-uuratu-summa-andnud-voru-vanamemm-voib-kodust-ilma-jaada/ Kas ning kuidas mõjutab teie seisukohta antud artikkel?</p> <p>Olukorra kirjeldus 3 Kuuled pealt perekonnatuttava Jüri vestlust oma vanematega, kes entusiastlikult räägib Balti kinnisvaraturust ja sellest, kui hea oleks kinnisvarasse vähemalt 15 aasta perspektiiviga investeerida. Jüri sõnutsi ei tähenda kinnisvaraturu hinnakasvust kasu saamine seda, et ise peab maatükke, kortereid, maju jne kokku ostma hakkama, vaid selleks pakub võimalust börsil kaubeldav EFTEN United Property Fund. Fondi valitseb Jüri teadmiste kohaselt Finantsinspektsiooni tegevusluba omav fondivalitseja EfTen Capital AS, ehk et selles mõttes on kõik korras.</p> <p>Ülesanne 3</p> <p>1. Kas EFTEN Capital AS-i on finantsinspektsiooni tegevusluba?</p> <p>FI turuosaliste register - EFTEN United Property Fund on loetletud „lepinguliste investeerimisfondide“ hulgas ning registrisse kantud andmete kohaselt on selle valitsejaks EFTEN Capital AS. Viimane on omakorda kantud „tegevusloaga fondivalitsejate“ nimistusse.</p> <p>2. Kas EFTEN Capital AS on EFTEN United Property Fund'i valitseja? Registrisse kantud andmete kohaselt on selle valitsejaks EFTEN Capital AS</p> <p>3. Kas EFTEN United Property Fund on börsil kaubeldav fond? Jah</p> <p>4. Millise fondiga on EFTEN United Property Fund puhul tegemist (ehk mis piirkondadesse ning mis tüüpi kinnisvarasse fondi vara investeeritakse)?</p> <p>Eesti, Läti, Leedu hotellid, kortermajad, logistikakeskused jne. https://eften.ee/portfell/#eften-united-property-fund Õpilastel, kes on teabe üles leidnud, võib paluda selgitada viisi, kuidas nad selleni jõudsid – kas guudeldades või Finantsinspektsiooni veebilehel asuvat turuosaliste registrit ja börsi veebilehte kasutades. Kui õpilane tugineb näiteks üksnes fondi veebilehel avaldatule ning pole seda FI veebilehel kuvatava vastu kontrollinud, on ülesanne lahendatud poolikult ehk ta pole kontrollinud, kas veebilehel avaldatu vastab tõele (ka petturid võivad väga usutavaid veebilehti luua).</p>
<p>Võimalikud lisamaterjalid</p>	<p>Finantsinspektsiooni veebileht: https://www.fi.ee/et</p> <p>Lisalugemist, kuidas finantsriskid on realiseerunud:</p> <p>Investeerimispettus võib pensionieeliku koduta jätta: https://epl.delfi.ee/artikkel/120042116/investeerimispettus-voib-pensionieeliku-koduta-jatta</p> <p>KIIRE RIKASTUMISE LOOTUSES: Investeerimispettuste ohvrid on aastaga kokku ilma jäänud enam kui 1,4 miljonist eurost ja satuvad üha sagedamini võlaorjusesse: https://pealinn.ee/2022/08/09/investeerimispettuste-ohvrid-satuvad-uha-sagedamini-vola-orjusesse/</p> <p>Hoiu-laenuühistu ERIAL tagant paistab lootusetu labürint: https://www.aripaev.ee/suur-lugu/2021/01/06/hoiu-laenuuhistu-erial-tagant-paistab-lootusetu-laburint</p>

	<p>ERIALi juhtfiguur jääb vahi alla: https://www.aripaev.ee/uudised/2021/04/08/eriali-juhtfiguur-jaab-vahi-alla</p> <p>ERIALi juht sai kaela karmimad süüdistused, kahtlusaluseid lisandus juurde: https://www.aripaev.ee/uudised/2021/05/17/eriali-juht-sai-kaela-karmimad-suudistused-kahtlusaluseid-lisandus-juurde</p> <p>Järjekordse hoiu-laenuühistu pankrot võib tuhat inimest rahata jätta: https://www.err.ee/1608738766/jarjekordse-hoiu-laenuuhistu-pankrot-voib-tuhat-inimest-rahata-jatta</p> <p>Kelmuses kahtlustatud ärimehe hoiu-laenuühistu esitas pankrotiavalduse: https://www.aripaev.ee/uudised/2022/07/12/investeerimispettuses-kahtlustatud-arimehe-hoiu-laenuuhistu-esitas-pankrotiavalduse</p> <p>Ilusat intressi töotanud ühistu lõpetas pankrotis. "Välistada ei saa püramiidskeemi": https://www.aripaev.ee/uudised/2022/09/19/ilusat-intressi-tootanud-uhistu-lopetas-pankrotis-valistada-ei-saa-puramiidskeemi</p>
--	--

** Tunnikava on loodud selleks, et pakkuda õpetajatele välja erinevaid variante õpilaste aktiivseks kaasamiseks tunni teemasse. Tunnikavas on meetodite osas tihti välja pakutud valikuvariante ja õpetaja teeb ise otsuse, millist meetodit kasutada. Tunnikava ei pea tingimata kasutama.*